

"להדשינו יבבר"

(יחזקאל מ"ז, י"ב)

דיוקים וביאורים על התורה

יתרו (שנה ד') - גליון מס' 161

פרק י"ח פסוק ט'

"ויהד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל אשר הצילו מיד מצרים".

וכתב רש"י "ויהד יתרו: וישמח יתרו זהו פשוטו. ומדרש אגדה נעשה בשרו חדודין מוצר על אבוד מצרים היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה". ויוצא לפי פירוש שני של רש"י ש"ויהד יתרו" קאי על הפסוק הקודם דכתיב "ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודת ישראל" ועל מה שנעשה לפרעה ולמצרים שנאבדו על זה נעשה בשרו חדודין מוצר. ואמנם צריך להגיע לפשוטו של מקרא כיון שויהד יתרו כתיב בפסוק זה המזכיר טובת ישראל שהצילם ה' מיד מצרים.

ונראה להוסיף על פי מה דמובא בגמרא סוטה י"א. א"ר חייא בר אבא א"ר סימאי שלשה היו באותה עצה בלעם שייעץ נהרג איוב ששתק נידון ביסורין יתרו שברח זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית. א"כ נעשה בשרו חדודין מוצר כיון שזכרו מה שברח ממצרים ולא יעץ לפרעה או שתק ועי"ז היה נשאר במצרים ואולי היה נאבד יחד עם המצרים א"כ נעשה בשרו חדודין מוצר כיון שזכרו את גודל ההצלה שלו מפורענות מצרים.

פרק י"ח פסוק י"ב

"ויקח יתרו חתן משה עלה וזבחים לאלקים ויבא אהרן וכל זקני ישראל לאכל לחם עם חתן משה לפני האלקים".

ונראה דכתבה תורה בדוקא שאהרן וזקני ישראל באו לאכול לחם עם חתן משה ולא שאר העם, לפי שבגמרא סנהדרין כ"ג. מובאת בריתא שכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושין לא היו חותמין על השטר אלא א"כ יודעין מי חותם עמהן ולא היו יושבין בדין אלא א"כ יודעין מי יושב עמהן ולא היו נכנסין בסעודה אלא אם כן יודעין מי מיסב עמהן. ופרש"י שהטעם הוא לפי שגנאי לתלמידי חכמים לישוב אצל עם הארץ בסעודה. לכן כאן בדוקא ישבו לאכול אהרן וזקני ישראל ולא שאר העם לפי שגנאי הוא לתלמידי חכמים להסב עם עמי ארצות יחד בסעודה, ומדרך כבוד שישבו רק אהרן וזקני ישראל להסב עם יתרו.

פרק י"ח פסוקים י"ג, י"ד

"ויהי ממחרת וישב משה לשפט את העם ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב" – "וירא חתן משה את כל אשר הוא עשה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עשה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב".

ר"ש לדרך

בגמרא תענית כ"א מסופר שאבא אומנא [מקיז דם] היה מגיע לו שלום ממתיבתא דרקיעה כל יום ולאביי כל מעלי יומא דשבתא והיה לאביי חלישות הדעת מכך. ואמרו לו שלא יכול לעשות כמעשהו דכשהיה מקיז דם היה שם הגברים לבד והנשים לבד והיה לו לבוש שהיה בו חור לקרן שבו מקיז דם והיה מלביש את זה לנשים כדי שלא יסתכל בהם. והיה לו מקום צנוע ששם היו שמים את הכסף ומי שיש לו היה נותן ומי שאין לו לא היה שם ולא היה מתבייש מכך דאף אחד כולל אבא אומנא לא היה יודע אם לא שם. וחשבתי לפי זה לבאר מה שמסיימים את ברכת "את צמח דוד" שאומרים "מצמיח קרן ישועה" שע"י ה"קרן" של אבא אומנא והיינו שמירה על קדושה הקב"ה מצמיח ישועה לעם ישראל. וכמו שמובא בגמרא שם כ"ב. שר' ברוקא שאל את אליהו אם יש בשוק בני עוה"ב, והראה לו את שומר בית האסורין שהיה שם בבית הסוהר אנשים לבד ונשים לבד ושאר דברים שבקדושה עיי"ש. א"כ רואים שעל עניני קדושה זוכים לעוה"ב ותבוא מכך הישועה.

ונראה לפרש בדרך רמז מה שאמר יתרו בלשון "נצב עליך" לפי מה שכתב רש"י על הפסוק "וישב משה וגו' ויעמוד העם: יושב כמלך וכולן עומדים והוקשה הדבר ליתרו שהיה מזלזל בכבודן של ישראל והוכיחו על כך". ובנביא מלכים א' (כ"ב, מ"ח) כתיב "ומלך אין באדום נצב מלך" והיינו שמעת שכבש דוד את אדום הסיר מהם המלכים ושם עליהם נציבים רוצה לומר ממונים מתחת ידו למלוך עליהם ולמשול בהם והתמיד הדבר עד ימי יהושפט כי גם בימיו היה שם נצב במקום מלך. א"כ נצב הוא ממונה מהמלך ופחות ממנו. לכן כאן שראה יתרו שמשה יושב כמלך אומר מדוע כל העם נצב עליך והיינו חוץ מפרוטו שעומדים עליו נצבים כדי שיפסוק להם דיניהם גם מרמז שהם פחותים ממשה שהוא כמלך והם כנצבים.

פרק י"ח פסוק כ"ב

"ושפטו את העם בכל עת והיה כל הדבר הגדל יביאו אליך וכל הדבר הקטן ישפטו הם והקל מעליך ונשאו אתך".

בגמרא סנהדרין ל"ד: מקשה שכאן כתוב שדנין בכל עת ומשמע אף בלילה ואילו גבי נחלות כתיב "והיה ביום הנחילו את בניו", ומתרצת שמכאן שדיני ממונות דנין ביום וגומרין בלילה. וא"כ מה דכתיב בכל עת קאי על גמר דין שאפשר לגומר בין ביום בין בלילה. וגמר דין קרוי משפט דשלשה דברים כלול במשפט. בירור הדין. פסק דין. ועשיית הדין.

עוד אפשר לבאר שבכל עת היממה יפסקו הדין וזה היה ע"י שדיני נפשות יפסקו רק בעת היום ודיני ממונות יכולים לפסוק גם בעת הלילה.

פרק כ' פסוק ג'

"לא יהיה לך אלהים אחרים על פני".

וביאר רש"י "על פני: כל זמן שאני קיים" [והיינו לעולם]. והרמב"ן ביאר שהזהיר שלא יעשה אלהים אחרים כי על פני הם שאני מסתכל ומביט בכל עת ובכל מקום בעושים כן. ואפשר להוסיף שמצוה הקב"ה שאחרי שפנים בפנים דבר ה' עמכם בהר מתוך האש ולא ראתם כל תמונה א"כ מזהיר ה' שלא יהיה לך אלהים אחרים על פני

והיינו שישתוקקו לעשות דמות משהו שאולי הוא ידמה לבוראו והרי הבורא יתברך שמו אינו גוף ואין לו שום דמיון כלל. וזה מה דמוסיפה התורה בפסוק ד' "לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ". והיינו שירצה לעשות משהו כעין העצמים שבשמים או בארץ כדי לדמות לו יתברך.

לעילוי נשמת סבי מורי

ר' דב אריה ב"ר יצחק זצ"ל

סבתי מורת

מלכת בת ר"י נחום נ"ע

לעילוי נשמת סבי מורי

ר' אהרן ב"ר משה זצ"ל

סבתי מורת

נחמה בת ר' אברהם דב נ"ע

הארות והערות

נשמח לקבל בפלאפון

0527166194

הגליון השבוע נתרם להצלחת התורם וב"ב